

borgeres penge, skjuler pensionselskabet fortjenestens størrelse:

»Vi oplyser ikke afkast på enkeltstående lån«, siger Ulrikke Ekelund.

Imidlertid viser en rapport, at det armeniske mineselskab betalte mellem 11 og 13 procent i renter om året af de 350 millioner kroner, som PensionDanmark via den russiske bank stillede til rådighed.

Det svarer til op mod 46 millioner kroner om året. Den russiske bank har formentlig også taget en del af rentekagen. Ulrikke Ekelund afviser, at PensionDanmarks afkast på investeringen lå på mellem 11 og 13 procent om året.

»Renten er tættere på en dansk statsobligation end de tal, du nævner«, fortalte Ulrikke Ekelund mig.

At EKF og PensionDanmark nu har forladt projektet og dermed erkender de alvorlige problemer omkring minen, betyder dog ikke, at pensionskassen har tænkt sig at betale fortjenesten tilbage til civilsamfundet i Armenien. De lokale indbyggere lider fortsat under de ødelæggelser, som minen har forårsaget.

»Vi har ingen planer om at donere vores andel af renteindtægten«, siger Ulrikke Ekelund og lukker dermed muligheden for, at PensionDanmarks profit fra menneskerettighedsbruddene og miljøødelæggelserne kan hjælpe den lokale befolkning med at bygge deres samfund op igen.

Også EKF prøver at skyde ansvaret for kaosset i Armenien fra sig:

»I det omfang, der er behov for at rette op, ligger ansvaret, som det hele tiden har gjort, hos minen«, siger Anette Eberhard, direktør for den danske statsfond.

Herhjemme forsøder PensionDanmarks opsparende fortsat alderdommen på bekostning af deres medmennesker i den anden ende af Europa

færd. I processen med at afdække misforholdene omkring minen spurgte jeg senior vice president i FLSmidth Sofie Karen Lindberg:

»Som du ved, forurener spildevand fra det af FLSmidth opførte mineforarbejdningsanlæg i Teghut i Armenien nærliggende floder. Det er et brud på Global Compact, som FLSmidth har underskrevet og hævder at leve op til. Dæmningen, som holder det flydende affald fra FLSmidth-forarbejdningsanlægget tilbage, truer med at bryde sammen og begrænske en nærliggende landsby – endnu et alvorligt brud på Global Compact. Hvilke konkrete tiltag vil FLSmidth tage for at forbedre forholdene i Armenien og leve op til Global Compact?«

»Vi er forpligtet til at søge dialog omkring de forhold, vi oplever, og derigennem højne niveauet – denne forpligtelse tager vi meget alvorligt – også i dette tilfælde. Vi har derfor løbende været i dia-

log med Teghut omkring de udfordringer, de har mødt«, svarede Sofie Karen Lindberg.

Ingeniørfirmaets nyeste såkaldte Sustainability Report har et afsnit om det kaotiske mineprojekt. Rapporten beskriver, hvordan der i 2017 blev rettet »ubegrundede beskyldninger« mod FLSmidth og det armeniske mineselskab. Rapporten forklarer dog ikke, hvorfor de samme ubegrundede beskyldninger fik EKF og PensionDanmark til at trække sig ud af projektet. FLSmidth mangler stadig at forklare, hvad virksomheden konkret vil gøre for at være med til at udbedre skademe i og omkring minen.

DEN DANSKE statsfonds rolle i mineprojektet bliver nu vurderet ved Mægling- og Klageinstitutionen for Ansvarlig Virksomhedsadfærd. Institutionen skal tage stilling til, om EKF har forårsaget, bidraget til eller være direkte forbundet med negative indvirkninger, som de er beskrevet i OECD's retningslinjer for multinationale virksomheder og FN's retningslinjer om menneskerettigheder og erhvervsliv. Det virker logisk, at FLSmidth og PensionDanmark også inddrages i den proces.

Folketingets Udenrigsudvalg stillede for nylig spørgsmålet til erhvervsminister Brian Mikkelsen, om han vil sørge for, at der bliver ryddet op efter de miljøødelæggelser, som den danske stat via EKF er ansvarlig for i Armenien. Ministeren refererede i sit svar blot EKF's påstand, at statsfonden – og dermed den danske stat – ikke har noget ansvar.

Anna Shahnazaryan, en central skikkelse i Save Teghut, har en anden opfattelse:

De lokale indbyggere lider fortsat under de ødelæggelser, som minen har forårsaget

»EKF og PensionDanmark havde en afgørende rolle. De er ansvarlige for, at den ulovlige minedrift kunne begynde: Det armeniske mineselskab Vallex var dybt afhængigt af at kunne købe mineudstyr for de penge, som danskerne stillede til rådighed for projektet«, forklarer hun.

EKF's involvering i kobberminen i Armenien er med til at illustrere en global problematik omkring eksportkreditfonde. Mange vesteuropæiske lande har den slags offentlige selskaber til at støtte landets egne private eksportvirksomheder. I Holland hedder den Atradius, i Sverige Exportkreditnämnden (EKN), i Norge går den under navnet Garanti-instituttet for Eksportkredit. Schweiz, Belgien samt en lang række andre lande har lignende statsejede organisationer. Fælles for dem er ifølge en rapport fra Det Europæiske Netværk for Gæld og Udvikling (Eurodad), at eksportkreditfonde er institutioner, der skaber gæld. De lån, de opretter, er imidlertid drevet af eksportørernes og deres hjemlandes interesser snarere end af hensyn til, om lånene er nyttige for værtslandene. I Armenien er tilfældet med kobberminen og i mange andre mindre udviklede lande har finansielle transaktioner garanteret af eksportkreditfonde vist sig at have skadelige virkninger på udvikling og miljø og bidraget til alvorlige krænkelse af menneskerettighederne. Den særlige forretningskonstruktion, hvor eksportkreditfonde arbejder for at

skabe økonomisk vækst – eller med en beslægtet betegnelse akkumulere kapital – i deres hjemlande, ligger til grund for størstedelen af gælden fra udviklingslande til europæiske regeringer. På verdensplan står eksportkreditfonde for finansiering for mere end 400 mia. dollars eksporttransaktioner.

Eksportkreditfonde har ry for at være ekstremt lukkede organisationer. Ifølge den statslige institutions hjemmeside bestræber EKF sig på at være en »fortrolig« samarbejdspartner for dansk erhvervsliv. Det lever EKF også op til i tilfældet med kobberminen. Selv om danske skattebetalere risikerede at måtte hoste op med 350 mio. kr. til projektet i Armenien, kan den danske offentlighed ikke få mere at vide.

»Vi har ikke mulighed for at svare detaljeret på spørgsmål om økonomien i projektet. Det skyldes, at EKF i henhold til 'lov om EKF – Danmarks Eksportkredit' skal sikre fortrolighed om de forretninger, vi deltager i. Det skal vi, fordi vores kunder og samarbejdspartnere skal kunne give os indsigt i alle de økonomiske og forretningsmæssige forhold, vi har brug for, uden at skulle frygte, at følsomme oplysninger af betydning for deres økonomi og konkurrenceforhold bliver offentliggjort. EKF er derfor også undtaget fra lov om offentlighed i forvaltningen, hvad angår de forretninger, vi deltager i«, siger EKF's kommunikationschef, Mogens Agger Tang.

Ifølge vicegeneralsekretær for udviklingsorganisationen Oxfam Ibis Lars Koch er der for meget hemmelighedskræmmeri omkring den danske stats eksportkreditfond:

»Eksportkreditter, der blev givet helt tilbage i 1970'erne, bliver holdt hemmelige. Det er absurd, særligt når man tænker på, at danske skatteborgeres penge er indblandet.«

Det kaotiske danske forretningseventyr får nu en skandinavisk fortsættelse. Det svenske eksportkreditinstitut EKN har sammen med det svenske ingeniørfirma Sandvik netop engageret sig i et lignende mineprojekt i Armenien, i området Amulsar. Hvor danskerne bidrog til at udvinde kobber, er svenskerne interesseret i Armeniens guld. Svenskernes mine skal efter planen åbne i år.

Dermed gentager historien sig. Ifølge armeniske miljøforkæmpere medfører svenskernes projekt omtrent lige så alvorlige menneskerettighedsbrud og miljøødelæggelser som det, danskerne er involveret i.

Lokale aktivister har allerede forsøgt at advare den svenske statsfond ved at fremlægge omfattende dokumentation for guldminens negative konsekvenser. Men i lighed med deres danske kolleger ignorerer medarbejderne i EKN armenierne appeller.

Herhjemme forsøder PensionDanmarks opsparende fortsat alderdommen på bekostning af deres medmennesker i den anden ende af Europa: Generationer af armeniere må leve med miljøødelæggelserne i det fattige land i Kaukasus som følge af danskernes erhvervsaktiver.

»EKF er således ikke blot til gavn for de virksomheder, vi hjælper, men også for dansk økonomi«, skriver fonden på sin hjemmeside.